

עד שנגיע הביתה \ מיכאל שיינפלד.

"...בשבוע האחרון לפני חופשת פסח אנחנו עושים מרתון של חזרות על כל החומר שלמדנו מתחילת השנה. סמוך לחג כל הסוגיות מקבלות ממשות ולובשות מטען נוסף של הווה. אנחנו חוזרים על דפי הגמרא מתחילת הפרק: סוגיית אכילה בערב פסח, הבדלה במוצאי יום טוב, מרור ומצה, ארבע כוסות, חרוסת, ושמחת בחגך, מה נשתנה, פותח בגנות ומסיים בשבח, מצוות סיפור יציאת מצרים.

יש קושי בחזרות, הרי כבר קראנו את השורות וכבר חשבנו את הסברות וכבר ישבנו את המחלוקות, אבל יש בהן גם איזו הפתעה, **פתאום כשאנחנו שונים את החומר אנחנו מגלים דברים שונים באותן המילים**. ולא רק הסוגיה האחת מפתיעה – פתאום כשחוזרים על הכול ביחד כל סוגיה היא פרט מתוך מרחב, חלק מפאזל מרובה חלקים, ובלמוד המרתוני, הפנורמי, רואים כמה הספקנו ואיזה אושר מתנקז אל גדות הלב. נכון, יש עוד כמה סוגיות בודדות ללמוד עד לסוף השנה אבל את עיקר הפרק סיימנו, והוא מביא אותנו אל ליל הסדר שונים, אני מקווה.

יומיים לפני החופשה אנחנו מנצלים את שעות הבוקר ללימוד פנימי יותר, לפני ניקיונות בית הספר. אני מחלק להם דפים, אשמח אם מישהו יהיה מוכן להסביר לי את דברי השפת אמת, אני מבקש מהם, ומקריא: יציאת מצרים יוצא מכח אל הפועל על ידי סיפור, וזה פירוש כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח – שמרבין ומתפשטין הניסים והמכות על ידי סיפורים... וגאולה אחרונה תהיה שיתברר כל הנסתר שביציאת מצרים.

אני מביט בתלמידים ושואל, למה הוא מתכוון כאן כשהוא מדבר על כוחו של סיפור? תמיד כמה מהם מצביעים מיד, יורים אצבע למעלה. אחרי כמה שניות צומחים עוד כמה גבעולי ידיים, ואצל האחרונים, המהססים, נמצאות התשובות המקוריות. אני מחכה עד שיצביעו המשתהים ורק אז נותן להם להביע את עצמם.

אחד מתחיל, אני חושב שכשמספרים סיפור, כשכל אחד מספר את הסיפור המשפחתי שלו, אז הוא פתאום מוצא את המקום שלו, את היופי שבתפקיד שלו, ויש בזה גאולה – כשאדם מבין את מקומו.

אני ממתין שהשקט יעטוף את תשובתו ורק אז מתפעל. אני באמת מתרגש לשמוע אותם בכל פעם מחדש.

אחר מציע משהו נוסף – שימו לב, הוא פונה אליהם, שכתוב כאן שהנסים והמכות מתרבים על ידי סיפורים. לא רק הנסים אלא גם המכות. אני חושב שלפעמים כשאנחנו לא מספרים לעצמנו את הסיפור כולו אז אנחנו שמים לב רק לנסים, אבל מי שמרבה לספר הוא בעצם לא מתחמק ומרשה לעצמו להכיר גם את המכות, גם את הצדדים הפחות יפים של החיים שלו, של הסיפור שלו, וזה מביא גאולה כי זה פורק איזה משא כבד מעליו.

ושוב אני מביט בהם, כמעט לא מאמין שהתובנות שלהם מתואמות עם גילם. ואולי דווקא באי הבשלות יש איזה אומץ לראות דברים בישירות, כי לא מבינים לגמרי עד כמה הם נכונים, עד כמה הם נוקבים.

שלישי מציע שזה בדיוק מה שאנחנו לומדים כבר יומיים על ההבדל בין זכירת יציאת מצרים ובין סיפור יציאת מצרים. כי לזכור, זה לדעת שזה היה, אבל לספר זה לחוות, זה להבין שזה לא קרה רק למישהו אחר, גם אם זה העם שלך, אלא להפנים שגם אתה בסיפור הזה. ועד שלא יספר כל אחד את הסיפור שלו במובן מסוים עוד לא יצאנו עדיין ממצרים. לזה הוא מתכוון שהוא אומר שהגאולה האחרונה תהיה כשיתבררו הנסתרות של יציאת מצרים, לאיזה נסתרות הוא מתכוון, הרי הכול היה בנסים גלויים? אלא לנסתרות של הסיפורים שלנו, של יציאות מצרים המתמשכות שלנו.

אז אני מנצל את הרגע, נשען בידיים מתוחות על השולחן ומבקש מהם, אשמח מאוד אם כל אחד יקדיש לכך זמן הערב, יקרא שוב את הקטע הזה ויביא לשיעור של מחר משהו מסיפור יציאת מצרים הפרטי שלו או של משפחתו. בואו נביא גם אנחנו את עצמנו ולא רק נלמד אלא נחייא את מה שאמרתם כאן אתם בעצמכם. אל תתעצלו, שבו בבית עם דף חלק ותכתבו למעלה את השם שלכם ולידו את המילים: הסיפור שלי, ותכתבו, עמוד אחד לפחות. וכמעט נסער אני אוסף את הגמרא כי הצלצול גואל אותי מלספר להם את המכות והנסים שלי.

בערב, מעל שני ספלי קפה אני משתף אותה בלימוד שלמדנו בכיתה, כאילו שיעורי הבית מוטלים על שנינו. אני יכולה להוסיף משהו שהבנתי דרך הקטע הזה? היא שואלת. בוודאי. אז ככה, אני חושבת שאפשר לקחת את דברי השפת אמת צעד אחד קדימה, זאת אומרת שכשהוא אומר שהגאולה שתבוא על ידי סיפורים, זה לא רק שהוא מעביר אותנו מתדר של זיכרון לתדר של סיפור, אלא גם בתוך עולם הסיפור השאלה היא איזה סיפור אדם מספר לעצמו. אני מרגיש שיש כאן מכה אבל היא מרוככת, כדרכה להנחית מהלומות בעדינות. תסבירי, אני מבקש. אני חושבת שכל אדם, כדי להבין את חייו, מספר לעצמו כל הזמן את הסיפור שהכי נוח לו לשמוע. ולפעמים מאחוריו מסתתר סיפור מורכב יותר, קשה יותר. רוצה דוגמא? אנחנו. קח את החתונה שלנו. הסיפור שאתה מספר לעצמך הוא שהתחתנת איתי כי אתה אוהב אותי. זה סיפור נוח, מרגש, מקסים. אבל האמת היא שהסיפור מורכב יותר. היית כבר בן שלושים וחמש, לא החזקת מעמד בקשרים, אתה בן יחיד ורצית להשתייך למשפחה גדולה, כל הסיבות האלה יוצרות סיפור אמין יותר, וממילא אמתי יותר. ועוד לפני שאספיק להתגונן היא מוסיפה שזה נכון גם בסיפור של ההחלטה שלה להתחתן. האם הסיפור הוא רק אהבה או גם הנוחות בלהתחתן עם המורה הנערץ איתן פלס, ואולי יש כאן הגשמה של משאלה להתחתן עם תלמיד חכם? ואצלי בוודאי שגם נושא הגיל התיש את הפחדים. וזה ככה אצל כולם. לכל אחד יש את הסיפור שהוא מספר לעצמו ואת הסיפור שמסתתר מתחתיו.

ואז משתרר רגע של דומייה שמכבד את הדברים. אני משתאה ממנה. אומר לה, בדיוק בגלל זה התחתנתי איתך, בגלל החוכמה הפנימית הזו. והיא מחייכת – גם זה חלק מהסיפור.

יותר לי לשאול שאלה? רק בהצבעה, היא משיבה. אני מצביע והיא מהנהנת. האם את יכולה לומר לי מה הסיפור שאני מספר לעצמי בהקשר של תמיר ומהו הסיפור האמתי? היא ממתנת חיוכה. אתה תספר לי עכשיו את הסיפור שאתה מספר לעצמך, ובעוד שבוע ימים, אם תרצה, אני אספר לך את הסיפור שמסתתר מאחוריו. אני מחייך מולה. את מורה הרבה יותר קשוחה ממני, לא עושה לי הנחות. ולעצמי חושב, כמה טוב שלפחות אחד מאיתנו מצליח להאט את ההתרחשות, להתעמק במקום להתפרץ, לא לאסוף אותי על הידיים, לתת לי להבין את עצמי בעצמי.

טוב, אז הסיפור שאני מספר לעצמי הוא ש – אני רוצה לומר ונתקע.

היא מניחה את כף ידה על כף ידי, כאומרת: בוא תנסה. אני איתך.

יש לי בכיתה ילד מקסים, אולי המוצלח מכולם, שהמשפחה שלו עברה טלטלה ששאבה מההורים שלו את הכוחות להיות שם בשבילו, והוא זיהה את זה ובחר בי, בגלל הקרבה הגדולה שבינינו, להיות לו לאב. ואני, בגלל שאני יודע כמה את רוצה עוד ילד, וגם אני רוצה, וגם בגלל שאני מנסה למנוע ממתן גורל של בן יחיד, בגלל כל הדברים האלו שמחתי שהוא גר אצלנו שבוע ימים ובאמת שבאותם ימים שקלתי בחיוב לאמץ אותו אל משפחתנו, למרות שזה באמת מטורף. אחרי אותו שבוע, ברגע של היגיון, הבנתי שנכון יותר למצוא את הדרך לחבר מחדש בינו לבין ההורים שלו, במיוחד אבא שלו, כי זה אמתי יותר מאשר לנצל את השבר אצלם כדי לאחות את השבר שלנו.

היא מביטה בי, חיוכה עדין ובעיניה נקוות דמעות. אני מתבונן בה מתבוננת בי ופניה שוב לובשים את המבע הקסום שבו התאהבתי, הנחרצות שעטופה ברוך, העוצמה שמוגשת בלטיפה, רכות המבט וחדות המבע, התמהיל המבלבל המשכר שמשך אותי כל כך. הנה ברגעים אלו ממש אני מבחין איך מתחדדות המילים ואיך מתרככות העיניים, עיני המטר מאזנות את שפתי האש, האומרות: אני שומעת מה שאתה מספר לעצמך. בעוד שבוע אספר לך את הסיפור האמתי שלך. אם יהיה לך האומץ לשמוע את כולו.

ובכל שעות הלילה אני נרדם לא נרדם, שנתי מתפוררת. ובכל פעם שאני מנסה ללכוד גל של עייפות – סיפור אחר טורף אותי ואני טובע בו, מתנחשל, מתערבל. שאלות משתלטות עליי, סיפורים, מהו הסיפור של אבא, מה הסיפור של אמא, מה הם מספרים לעצמם ומהו הסיפור החבוי, הנסתר. מהו הסיפור של תמיר ומה הסיפור שלי, ומדוע אמרה שאחכה שבעה ימים, וכיצד יוצאים לחירות כשמספרים סיפורים.

באמצע הלילה אני יוצא אל הסלון, מדליק אור קטן, שולף דף חלק וכותב למעלה: איתן פלס, יורד שורה וכותב: הסיפור שלי. ורושם ומוחק ורושם ומוחק ורושם ורושם ורושם. בבוקר אני מתעורר מותש וחלש, כמו ניצול שנסחף אל אי בודד תלוי על ענף, ואין לדעת אם ישנתי ואין לדעת אם התעוררתי. הדף לידי מלא באותיות צפופות ומסודרות, "הסיפור שלי", כתוב ככותרת. איני זוכר מה כתבתי ואין לי אומץ להיזכר.

ובכל שעות היום אני ער לא ער. ומהו הסיפור שהיא מספרת לעצמה, אני שואל, ומהו הסיפור שמתחתינו. מהו הסיפור שתמיר מספר לעצמו אני יודע, אך מהו הסיפור שמתחתינו. ומהם הסיפורים של אמא ומהם הסיפורים של אבא. וברחוב אני רואה אנשים אלא סיפורים, ולכל אחד הסיפור שהוא מספר לעצמו וסיפור אחר, נסתר, מבצבץ מתיקו, מכיס מעילו, מדש בגדו, מלבו. ומהם הסיפורים של התלמידים שלי ומהו הסיפור של השומר בשער ומה של ההורים שמביאים את הילדים ומשאירים אותם ונוסעים כדי לספר סיפור אחר, נוח יותר, ומהו הסיפור של הרב וייס ומה של לינור ומה של מתן ומה שלי.

בשעה האחרונה שלנו יחד, לפני שניפרד לחופשת החג, אנחנו יושבים במעגל של דיבור. והפעם אינני צריך להגיש את הנושא. המשימה מאתמול מוטלת לפנינו וכולם שותקים. **אחד-אחד הם מוציאים את הדפים, מכיס מעיליהם, מסוף מחברותיהם, מלבם. אחד-אחד מקריאים את הסיפור שלהם.**

אחד מספר על ילדות ביישוב מבודד, ילד חולמני, מנודה, שמצא מפלט במטוסים שעברו מעל חלונם והרעידו את האדמה. אחר מספר על פחדים שמובילים אותו אל חיים של מסלול מכשולים: פחד גבהים וחרדת בחינות ופחד בלילות, יש חלום שחוזר על עצמו לילה-לילה ומעיר. מישהו מספר על הטוב שעוטף אותו, על בית שמח וקרבה מעודדת. תלמיד נוסף מספר שהסיפור שמעסיק אותו בחודשים האחרונים הוא פטירתה של סבתא שלו שהיתה כל כך משמעותית בחייו. ועוד סיפור על משפחה שהכול בה שמח אבל אמא והאחים האחרים חזרו בשאלה ורק אני ואבא לא, ואני כבר לא יודע, נקרע בין האפשרויות, אולי כדאי להצטרף אליהם כדי לא להיות לבד.

אני מקשיב לסיפורים ועוצר את הדמעות. אין כאן תלמיד בלי סיפור שמאחורי הסיפור. ואני לא ידעתי.

לא ידעתי שיש עשרים וארבעה סיפורים שמתחתם עוד עשרות סיפורים שמתפלגים ומתנפצים ומתמזגים ונפגשים בסיפורים אחרים המתלכדים למעין סיפור אחד גדול, סיפורה של י' 3, שגם לה יש סיפור שמתחת לסיפור.

וגם תמיר מספר. לא הכול אבל חלק. סיפור על אבא ואמא רחוקים. ואהבה חדשה. והחלטה האם להישאר או ללכת. והניסוח שלו קטוע, אולי במתכוון אולי לא, אולי כך דרכו של הסיפור שלו להיות מסופר, קטע קטוע קטע, חלק חומק אל חלק, לב פוגש לב.

הפתק עם הסיפור שלי נשאר בכיסי, ובדקה שנותרה עד שהצלצול יהלום בנו אני מבקש לומר משפט אחרון לפני שניפרד. קודם כל אני מבקש שכל אחד מכם ייקח את כל מה שלמדנו השנה אל שולחן ליל הסדר. תביאו משהו קטן ממה שהיה לנו כאן – אל הבית. תספרו להם על החרוסת ועל מפגש הטעמים, תלמדו אותם על גנות ועל שבת, על הדבש ועל העוקץ, על המר והמתוק. תשתפו אותם במצוות סיפור לעומת מצוות זכירה. ומכוח פתיחת הלב של סיפוריהם אני מוסיף ברכה נרגשת, כאילו לא אראה אותם עוד לעולם: אני רוצה לברך אותנו שנזכה ככיתה לספר את עצמנו עוד ועוד, שנעזור כל אחד לשני

לספר את עצמו הכי טוב שהוא יודע, שנאהב את הסיפור שלנו ושנכבד את הסיפורים שלידנו, שנקיים את מה שכתוב באותיות בריסטול על הקיר: בכל דוד ודור חייב אדם לראות את עצמו. ותדעו שאני רואה אתכם ואני אוהב אתכם בכל יום מחדש, ושאתם חלק כל כך חשוב בסיפור שלי.

בדרך הביתה אני לא מצליח לעצור את הדמעות, הסיפורים שלהם מטלטלים אותי ומנחמים אותי גם יחד, מאפשרים לי להכיר בסיפור שלי, ובזה שמתחתי, ובזה שנשאר בכיס, ובזה שמקופל בלב, ובזה שלא הצלחתי לספר לעצמי עד עתה..."

תודה גדולה למיקי ולהוצאה לאור על שנענו לבקשתינו.

כל הזכויות שמורות לסופר מיכאל שיינפלד

ולהוצאה לאור - ידיעות ספרים.

כל שימוש בחומרים מצ"ב יעשה באישורם בלבד .